

Španjolska kulturna baština pod zaštitom UNESCO-a

Šenjuk, Lea

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:233747>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT
TURIZMA I SPORTA

Lea Šenjuk

**ŠPANJOLSKA KULTURNA BAŠTINA POD
ZAŠTITOM UNESCO-a**

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, 2022.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT
TURIZMA I SPORTA

Lea Šenjuk

**SPANISH CULTURAL HERITAGE UNDER THE
PROTECTION OF UNESCO**

ZAVRŠNI RAD

Mentori:

Marija Miščančuk, v. pred.

Tina Smolković, mag. phil.

Čakovec, 2022.

MEDIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
POVJERENSTVO ZA DIPLOMSKI ISPIT

Čakovec, 23. veljače 2022.

država: **Republika Hrvatska**
Predmet: **Engleski jezik u poslovnoj komunikaciji 2- IZVANREDNI - SDMTS**
Grana: **5.01.07 trgovina i turizam**

DIPLOMSKI ZADATAK br. 2021-MTSD-I-63

Pristupnik: **Lea Šenjuk (0313021500)**
Studij: **Izvanredni specijalistički diplomski studij Menadžment turizma i sporta**

Zadatak: **Španjolska kulturna baština pod zaštitom UNESCO-a**

Opis zadatka:

Španjolska se nalazi u probranom krugu zemalja s ponajviše znamenitosti na UNESCO-vom Popisu svjetske baštine u čitavom svijetu. Ta organizacija ima iznimno važnu ulogu u prepoznavanju i očuvanju baštine. Ukupno 49 lokaliteta u Španjolskoj uvršteno je na Popis, od čega njih 43 svjedoči o bogatoj kulturi i povijesti te države. Također, mnoge od tih znamenitosti privlače brojne turiste, stvaraju dodatnu vrijednost za posjetitelje te mediteranske države, a time i prihode u turizmu.

Zadatak uručen pristupniku: 23. veljače 2022.

Rok za predaju rada: 20. rujna 2022.

Mentor:

Predsjednik povjerenstva za
diplomski ispit:

Marija Miščančuk, v. pred.

Tina Smolković (komentor)

ZAHVALA

Velika hvala mentoricama Mariji Miščančuk v. pred. i Tini Smolković mag.phil. na vodstvu i savjetima prilikom pisanja završnog rada.

Posebna zahvala mojoj obitelji i prijateljima. Najviše zahvaljujem svojim roditeljima i sestri na pružanju bezuvjetne podrške i motivacije tijekom cijelog studiranja.

Lea Šenjuk

Sažetak

Španjolska, država poznata kao popularna destinacija osobito kupališnog turizma, također ima i raznoliku kulturnu baštinu koja uvelike obogaćuje ponudu. Kulturno-povijesna vrijednost španjolske baštine službeno je prepoznata od strane *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (UNESCO). Španjolska se nalazi među zemljama s najvećim brojem mjesta proglašenim svjetskom baštinom. Da bi neko mjesto dobilo ovu povlaštenu oznaku, ono mora biti dio jedinstvenog umjetničkog ostvarenja, utjecati na određeno razdoblje u povijesti ili predstavljati iznimno svjedočanstvo kulture koja više ne postoji (što su samo neki od uvjeta). Ova univerzalno važna mjesta pripadaju cijelom čovječanstvu. Slijedom toga, španjolska kulturna baština neprocjenjiva je zbog svoje tradicije, povijesti, bogatstva i raznolikosti.

U radu je predstavljena Španjolska kao država, njezina povijest, bogata kultura i turizam u brojnim brojkama. Objasnjen je složeni pojam kulturne baštine i navedene su brojne definicije različitih autora i organizacija. Kulturna baština je nasljeđe koje dobivamo iz prošlosti, doživljavamo u sadašnjosti i prenosimo budućim generacijama. Predstavljen je i UNESCO kao organizacija te njegova uloga u zaštiti kulturne baštine. Zatim je predstavljena španjolska kulturna baština koja se nalazi na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine. Ukupno 49 dobara u Španjolskoj uvršteno je na Popis, od čega njih 43 svjedoči o bogatoj kulturi i povijesti te države. U radu je predstavljen popis svih kulturnih dobara Španjolske koji se nalaze na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine i to prema pripadnosti autonomnoj zajednici. Posebno su detaljno predstavljena kulturna dobra koja su bila najposjećenija u 2019. godini, a to su: Djela Antonija Gaudija; Katedrala, Alcázar i Archivo de Indias u Sevilji; Alhambra, Generalife i Albayzín u Granadi; Povijesno središte Cordobe; Stari grad Segovia i njegov akvedukt; Stari grad Santiago de Compostela; Stari grad Salamanca; La Lonja de la Seda de Valencia; Escorial u Madridu te Altamira, paleolitska špilja umjetnosti u sjevernoj Španjolskoj.

Ključne riječi: *kulturna baština, Popis svjetske baštine, Španjolska, turizam, UNESCO*

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. ŠPANJOLSKA	9
2.1. Povijest	10
2.2. Kultura	11
2.3. Turizam	12
3. KULTURNA BAŠTINA	14
3.1. Definiranje pojma kulturna baština	14
3.2. Podjela kulturne baštine	14
4. UNESCO	16
4.1. Konvencija o svjetskoj baštini	16
4.2. Svjetska baština	17
4.3. Popis svjetske baštine	18
5. ŠPANJOLSKA KULTURNA BAŠTINA NA UNESCO-ovom POPISU SVJETSKE BAŠTINE	19
5.1. Popis španjolskih kulturnih dobara upisanih na Popis svjetske baštine	19
5.2. Najposjećenija kulturna dobra	22
5.2.1. Djela Antonija Gaudija, 1984., 2005. (I, II, IV)	22
5.2.2. Katedrala, Alcázar i Indijski arhiv u Sevilji, 1987. (I, II, III, VI)	24
5.2.3. Alhambra, Generalife i Albayzín - Granada, 1984., 1994. (I, III, IV)	25
5.2.4. Povijesno središte Cordobe, 1984., 1994. (I, II, III, IV)	27
5.2.5. Stari grad Segovia i njegov akvedukt, 1985. (I, III, IV)	28
5.2.6. Stari grad Santiago de Compostela, 1985. (I, II, VI)	29
5.2.7. Stari grad Salamanca, 1988. (I, II, IV)	30
5.2.8. La Lonja de la Seda de Valencia, 1996. (I, IV)	31
5.2.9. Escorial – Madrid, 1984. (I, II, VI)	31

5.2.10. Altamira i paleolitska špilja umjetnosti u sjevernoj Španjolskoj, 1985., 2008. (I, III).....	32
5.3. Kulturna baština kao dio turističke ponude	34
6. ZAKLJUČAK.....	36
LITERATURA	37
POPIS TABLICA	41
POPIS ILUSTRACIJA	42

1. UVOD

Španjolska je kulturno jedna od najbogatijih zemalja Europe. Među 17 različitih autonomnih zajednica u Španjolskoj, svaka ima svoju jedinstvenu tradiciju i stil života. Španjolska je, zbog svoje bogate povijesti, impresivne arhitekture te prirodnih i kulturnih bogatstva, jedna od najpopularnijih turističkih destinacija svijeta koja privlači milijune turista godišnje.

Španjolska se nalazi u probranom krugu zemalja s ponajviše znamenitosti na *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (dalje u tekstu UNESCO) Popisu svjetske baštine u cijelome svijetu. Ukupno 49 dobara u Španjolskoj uvršteno je na UNESCO-ov Popis svjetske baštine, od čega njih 43 svjedoči o bogatoj kulturi i povijesti te države. Kulturna baština nositelj je identiteta određene ljudske zajednice te istovremeno dokazuje i povijesno postojanje pojedinih ljudskih zajednica na određenom prostoru, nosi obilježja prošlih vremena, ali jednako tako i suvremenosti. UNESCO kao specijalizirana agencija Ujedinjenih Naroda za intelektualna i etička pitanja na području znanosti, obrazovanja i kulture, ima iznimno važnu ulogu u prepoznavanju i očuvanju baštine.

Cilj ovog rada je istražiti španjolska kulturna dobra pod zaštitom UNESCO-a. U radu će se navesti sva kulturna dobra Španjolske koji se nalaze na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine, a detaljno će se razraditi i opisati desetak najposjećenija kulturnih dobara Španjolske. Također cilj rada je i prikazati ulogu UNESCO organizacije vezano uz kulturnu baštinu.

Rad je podijeljen u 6 poglavlja. Nakon uvoda u radu slijedi poglavlje u kojem će se predstaviti Španjolska kao država, ukratko će se predstaviti povijest Španjolske, odrednice kulture te će se predstaviti turizam Španjolske. Nadalje će se definirati kulturna baština kao složeni pojam. Zatim će se predstaviti UNESCO, svrha Konvencije o svjetskoj baštini, objasniti će se što je to svjetska baština, zatim detaljnije o Popisu svjetske baštine i količini upisanih dobara. Nadalje slijedi poglavlje Španjolska kulturna baština na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine, predstaviti će se popis španjolskih kulturnih dobara upisanih na Popis Svjetske baštine po autonomnim zajednicama Španjolske. Zatim će se detaljno predstaviti desetak najposjećenijih kulturnih dobara, a to su: Djela Antonija Gaudija, Katedrala, Alcázar i, Archivo de Indias u Sevilji, Alhambra, Generalife i Albayzín u Granadi, Povijesno središte Cordobe, Stari grad Segovia i njegov akvedukt, Stari grad Santiago de Compostela, Stari grad Salamanca, La Lonja de la Seda de Valencia, Escorial u Madridu te Altamira i paleolitska špiljska umjetnost u sjevernoj Španjolskoj. Nakon toga slijedi zaključak rada.

U izradi rada koristiti će se sekundarni podaci prikupljeni iz relevantne stručne i znanstvene literature te relevantnih internetskih stranica. Prilikom izrade rada korišteni su kvalitativni i kvantitativni podaci. Ovaj rad izrađen je opisnom metodom korištenjem sekundarnih podataka.

2. ŠPANJOLSKA

Položaj Španjolske na raskrižju Atlantika, Mediterana, Europe i Afrike učinio ju je ključnim političkim i kulturnim mostom između pet kontinenata. Španjolska zauzima veći dio Pirenejskog poluotoka, protežući se južno od Pirenejskih planina do Gibraltarskog tjesnaca, koji odvaja Španjolsku od Afrike. Teritorijalno joj još pripadaju Balearski otoci u Mediteranskom moru, Kanarski otoci na Atlantskom oceanu te gradovi Ceuta i Melilla na sjeveru Afrike.

Prema podacima iz 2020. u Španjolskoj živi oko 46 754 778 stanovnika (Worldometar, 2022). Službeni jezici su španjolski (šp. *castellano*) te galicijski, katalonski, baskijski i valencijski koji imaju službeni status u autonomnim zajednicama u kojima se koriste. Glavni i najveći grad Španjolske je Madrid. Španjolska je parlamentarna demokracija i ustavna monarhija, kojoj je na čelu vlade premijer, a na čelu države kralj Filip VI. (od 2014. godine). Španjolska je unitarna država sastavljena od 17 autonomnih zajednica:

- Andaluzija,
- Katalonija,
- Zajednica Madrida,
- Valencijska zajednica,
- Galicija,
- Kastilja i León,
- Baskija,
- Kastilja-La Mancha,
- Kanarski otoci,
- Regija Murcia,
- Aragon,
- Extremadura,
- Balearski otoci,
- Asturija,
- Navara,
- Cantabria i
- La Rioja,

i 2 autonomna grada (na Afričkom kontinentu) s različitim stupnjevima autonomije:

- Ceuta i Melilla.

2.1. Povijest

Pirenejski poluotok prvi put je naseljen oko 800 000 godina prije Krista i pokazao se kao vrlo poželjno mjesto za život kroz stoljeća, što dokazuje veliki broj stranih osvajača koji su obilježili povijest Španjolske. Prvi doseljenici migrirali su iz Europe, Afrike i Mediterana. Feničani, koji su došli u 8. stoljeću prije Krista, nazvali su poluotok "Span" ili skrivena zemlja.

Do 1. stoljeća prije Krista Rimljani su osvojili Španjolsku. Španjolska je pod Rimljanima postala većinom kršćanska, a zatim su slijedili Vandali i Vizigoti, germanski narodi iz Europe. Vizigotski vladari su se međusobno borili, a 711. godine nove ere muslimani iz Afrike napali su Španjolsku. Islamska se kultura proširila Španjolskom dok su muslimanski vladari uvodili nove usjeve i sustave navodnjavanja, a trgovina se povećavala. Matematika, medicina i filozofija postale su naprednije dosegnuvi vrhunac u desetom stoljeću, zlatnom dobu islamske vladavine u Španjolskoj.

Godine 1492. kršćanska kraljevstva u sjevernoj Španjolskoj pokorila su muslimane i proširila katoličku vjeru. Te iste godine počinje i 'otkrivanje' novog svijeta, odnosno osvajanje teritorija budućih kolonija diljem svijeta, posebice u Sjevernoj i Južnoj Americi. Obogaćena srebrom iz Amerike, Španjolska je postala moćnija. Takozvano Zlatno doba trajalo je sljedećih dvjesto godina. Nakon toga njena je premoć počela slabiti, što se očitovalo gubicima teritorija osobito na američkim kontinentima u 19. stoljeću.

Dvadeseto stoljeće obilježio je niz povijesnih događaja. Više od 500 000 ljudi poginulo je u Španjolskom građanskom ratu 1930.-ih. Pobjednički general Francisco Franco vladao je kao diktator sve do svoje smrti 1975. Ubrzo nakon toga, Španjolska se počela transformirati u modernu, industrijsku i demokratsku europsku naciju (National Geographic Kids, 2022). Članicom Europske unije Španjolske je postala 1986. godine.

2.2. Kultura

Kroz svoju je povijest Španjolska bila sjedište kultura i civilizacija, poput muslimanske, feničke, rimske, grčke i brojnih drugih. Svaka je ostavila značajan trag obogaćujući i doprinoseći kulturi današnje države. Elementi te raznolikosti vidljivi su u svakodnevnom životu, jeziku, običajima i tradicijama koje su prepoznatljivo španjolske, a koje brojni turisti dolaze doživjeti.

Španjolski jezik jedan je od najrasprostranjenijih na svijetu. U samoj Španjolskoj stanovnici ga zovu *castellano* po provinciji Castilli iz koje potječe. U jeziku se reflektira povijest pa tako primjerice ima izrazito mnogo riječi arapskog podrijetla zahvaljujući višestoljetnoj arapskoj vladavini. Španjolska kultura vrlo je dobro zastupljena u književnosti. Kao izvorni predstavnik španjolskog jezika, zemlja čuva književno blago koje datira stotinama godina unatrag. Roman pisca Miguela de Cervantesa *Don Quijote* star je više od 400 godina i smatra se najpoznatijim primjerom španjolske književnosti i jezika.

Religija je bitan element španjolske kulture. Gotovo svaki španjolski grad ima katoličke crkve i katedrale. Dominantna religija u Španjolskoj je katolicizam, druga je islam zbog dolaska afričkih i bliskoistočnih izbjeglica. Neke od najpoznatijih i najposjećenijih španjolskih građevina upravo su religioznog karaktera, primjerice Sagrada Familia u Barceloni ili džamija Mezquita u Córdoba. Važnost religije u španjolskoj kulturi ocrtava se i u raznim događanjima religioznog karaktera. *Semana Santa* (Veliki tjedan) u vrijeme Uskrsa jedno je od najvećih slavlja, a poznato je po procesijama u spomen na Kristovu muku. *El Día de Reyes Magos* (Dan tri kralja) naveliko se slavi diljem zemlje i omiljeni je praznik za djecu u vrijeme božićnih i novogodišnjih blagdana.

No, nisu sva događanja religioznog karaktera. Španjolske "*fieste*" (festivali i zabave) velike su proslave i karnevali posvećeni određenom svecu ili gradu. Ova slavlja uključuju tradicionalnu hranu, vatromet, ples, ručno rađene ukrase, parade, koncerte i kazališne predstave. Ostale tradicije poput utrke bikova u San Fermínu u Pamploni i borbi rajčicama *La Tomatina* doživljaji su koji privlače milijune ljudi i turista da slave španjolsku kulturu.

Španjolska je i domovina poznatih predstavnika umjetnosti i arhitekture. Umjetnici poput Pabla Picassa, Francisca Goye i Salvadora Dalija su Španjolci. Barcelona, najpopularnije španjolsko turističko odredište, bila je dom pionira arhitekta Antonija Gaudija. Odigrao je ključnu ulogu u dizajnu složenih arhitektonskih remek-djela u Barceloni.

Španjolska kultura poznata je i po glazbenim melodijama i ritmovima. Primjerice, *flamenco* je glazbeni žanr koji se smatra tipično španjolskim, iako ga je u španjolsku kulturu uvela romska manjina. Karakterizira ga glazba, osobito gitara, ples, pjevanje uz osebujne kostime.

Hrana je snažan temelj španjolske kulture. Spoj je arapske, rimske, židovske i mediteranske kuhinje. Španjolska proizvodi velike količine visokokvalitetnog maslinovog ulja i vina. Neke od svjetski poznatih jela španjolske kuhinje uključuju *paellu* (rižoto s plodovima mora i piletinom) ili *gazpacho* (hladna juha od rajčice i paprike). Španjolci uživaju u stilu predjela i zalogaja poznatih kao *tapas* koji čine prepoznatljiv dio životnog stila, a koji također žele iskusiti turisti (Godoy, 2021).

2.3. Turizam

Kao jedna od najposjećenijih zemalja u Europi, Španjolska ima bezbroj turističkih atrakcija raspoređenih po brojnim gradovima. Od plaža preko planina do povijesnih spomenika, crkava i palača, Španjolska ima sve. Posjetitelji iz cijelog svijeta dolaze ne samo kako bi uživali u ovim prekrasnim prizorima, već i kako bi uživali u raznim aktivnostima poput planinarenja, skijanja, vodenih sportova, raftinga i slično. Španjolska ima pješačke staze koje prolaze kroz cijelu zemlju, a zahvaljujući klimatskim uvjetima koji ovdje prevladavaju, moguće ju je posjetiti tijekom cijele godine.

Španjolska je 2019. godine (prije pandemije virusa COVID-19) brojila 82 milijuna međunarodnih dolazaka turista te ostvarila prihode od međunarodnog turizma u vrijednosti od 68 114 milijuna američkih dolara. Turizam je činio 5 % od ukupnog BDP-a Španjolske (Lopez, 2022). U sektoru turizma 2019. godine bilo je zaposleno više od 2,7 milijuna Španjolaca.

Pet najposjećenijih gradova u Španjolskoj na temelju broja stranih posjetitelja 2019. godine bili su Madrid, Barcelona, Sevilla, Valencia i Granada (Enterat, 2022). Pritom valja primijetiti da, unatoč tome što je Španjolska poznata kao kupališna destinacija, među navedenim gradovima samo su dva na obali - Barcelona i Valencia. Zbog pandemije virusa COVID-19, turizam u Španjolskoj pretrpio je značajne gubitke. U tablici 1. nalazi se prikaz broja posjetitelja od 2019. do 2021. godine. Na primjeru Madrida iz tablice je vidljiv smanjen broj posjetitelja u 2020. nakon širenja pandemije i restrikcija s 9 963 195 na 2 593 111.

Tablica 1. Broj posjetitelja pet najposjećenijih gradova Španjolske od 2019. do 2021. godine

GRAD	BROJ POSJETITELJA (po godinama)		
	2019.	2020.	2021.
Madrid	9,963,195	2,593,111	4,624,729
Barcelona	8,520,415	1,911,676	3,222,771
Sevilla	2,811,351	876,414	1,456,053
Palma de Mallorca	2,372,933	420,359	767.015
Benidorm	2,150,417	577,628	981,808

Izvor: izrada autora prema Enterat.com (2022.)

Barcelona je drugi po veličini grad u zemlji, ali je najpopularnije odredište Španjolske za međunarodne posjetitelje. To je ležeran grad koji nudi kupališni turizam u kombinaciji sa širokim spektrom znamenitosti koje se mogu posjetiti. Grad je najpoznatiji po djelima Antonija Gaudija¹, arhitekta čije građevine privlače milijune posjetitelja svake godine. Ostale znamenitosti uključuju muzej Fundación de Joan Miro, Camp Nou (stadion FC Barcelone), brdo Montjuic i Picassov muzej.

Madrid zapravo prima više posjetitelja godišnje od Barcelone, međutim, glavni grad Španjolske prima manje stranih posjetitelja. Grad je poznat po svojim muzejima svjetske klase, kao što je muzej El Prado, kao i po jednoj od najživljih scena noćnog života na svijetu. Ostale poznate znamenitosti su Retiro Park, Kraljevska palača i vrtovi, Plaza Mayor (glavni trg) i Debodov hram. Madrid možda nema plažu poput Barcelone, ali to nadoknađuje obiljem kulturnih znamenitosti (Spain Visa, 2022).

¹ Antonio Gaudí y Cornet (rođen 25. 5. 1852. godine u Reusu u Španjolskoj, preminuo 10. 5. 1926. godine u Barceloni) – španjolski arhitekt i dizajner

3. KULTURNA BAŠTINA

Kulturna baština je baština koju smo naslijedili: naše nasljeđe, naša sjećanja, fizička mjesta, predmeti i nematerijalna vjerovanja i prakse, i još mnogo toga. Baština predstavlja, ali i objašnjava određene događaje ili razdoblja iz prošlosti, zaranja u korijene stanovnika jednog kraja ili zemlje.

3.1. Definiranje pojma kulturna baština

Ne postoji jedinstvena definicija pojma kulturna baština, mnogi autori nastoje definirati i objasniti taj složeni pojam. UNESCO (2009) navodi sljedeću definiciju kulturne baštine: „Kulturna baština uključuje artefakte, spomenike, skupinu građevina i lokaliteta, muzeje koji imaju različite vrijednosti uključujući simbolički, povijesni, umjetnički, estetski, etnološki ili antropološki, znanstveni i društveni značaj. Uključuje materijalnu baštinu (pokretnu, nepokretnu i podvodnu), nematerijalnu kulturnu baštinu ugrađenu u kulturnu i prirodnu baštinu, artefakte, mjesta ili spomenike.“

Brooks (2002) naglašava da je kulturna baština izraz načina života koje je zajednica razvila i prenosi s generacije na generaciju, uključujući običaje, prakse, mjesta, predmete, umjetničke izričaje i vrijednosti. Šošić (2014) proširuje koncept kulturne baštine isticanjem da je samo značenje riječi “baština” vlasništvo, nešto što je naslijeđeno, preneseno s prethodnih generacija. U slučaju “kulturne baštine”, baština se ne sastoji od novca ili imovine, već od kulture, vrijednosti i tradicije. Kulturna baština podrazumijeva zajedničku vezu odnosnu pripadnost zajednici. Predstavlja povijest i identitet, vezu s prošlošću, sadašnjošću i budućnošću.

3.2. Podjela kulturne baštine

Kulturna baština može se klasificirati u dvije kategorije - materijalna i nematerijalna i to su najvažniji koncepti primjenjivi u područjima od interesa u klasifikaciji kulturne baštine. Na grafičkom prikazu 1 nalazi se prikaz podjele kulturne baštine.

Grafikon 1. Prikaz podjele kulturne baštine

- **Pokretna**
- **Nepokretna**

Izvor: izrada autorice

Materijalna kulturna baština je sve što možemo dodirnuti i što možemo jasno uočiti. Ovo se odnosi na kulturnu baštinu uključujući građevine, povijesna mjesta, spomenike, rukotvorine, skulpture, slike itd. U ovu skupinu uključeni su predmeti s arheoloških nalazišta, arhitektonske strukture, alati iz različitih starih kultura. Materijalna baština dijeli se na druge dvije vrste baštine: pokretnu i nepokretnu. Materijalnu pokretnu baštinu čine arheološki, povijesni, etnografski, vjerski i umjetnički predmeti, primjerci umjetnine, rukopisi i dokumenti, snimke, fotografije, audiovizualni dokumenti itd. S druge strane, nepokretna materijalna baština sastoji se od spomenika, skupina građevina i lokaliteta. To su ljudska djela koja se ne mogu premještati s jednog mjesta na drugo, na primjer arheološka nalazišta.

Nematerijalna kulturna baština odnosi se na prakse, prikaze, izraze, znanja, vještine – kao i instrumente, predmete, artefakte i kulturne prostore povezane s njima – koje zajednice, grupe i, u nekim slučajevima, pojedinci prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine. Ovu nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi s generacije na generaciju, zajednice i skupine neprestano stvaraju kao odgovor na svoje okruženje, njihovu interakciju s prirodom i njihovu povijest, te im daje osjećaj identiteta i kontinuiteta, promičući tako poštovanje kulturne raznolikosti i ljudske kreativnosti (Eslava, 2019). Nematerijalnu kulturnu baštinu čine glazba, jezik, svečanosti, običaji i drugi dijelovi kulture koji se mogu zabilježiti, ali se ne mogu dotaknuti i komunicirati s njima, bez nositelja kulture.

4. UNESCO

Velike međunarodne organizacije imaju značajnu ulogu u razvoju kulturnog turizma. Iako su se međunarodne organizacije njime počele baviti teorijski, osobito u smislu očuvanja kulturne baštine, s vremenom je njihov rad utjecao na obrazovanje turista pa su počele stvarati konkretne programe namijenjene upravo kulturnim turistima. Na taj su način ti programi širili svijest o potrebi očuvanja kulturne baštine, ali su i promovirali kulturni turizam kao novi oblik turizma namijenjen obrazovanjem turista koji želi iskustvo. U tom je smislu osobito važan rad velikih međunarodnih organizacija kao što su UNESCO², Europska Unija i Vijeće Europe. UNESCO je pionirska organizacija u ovom području (Jelinčić, 2009).

UNESCO je specijalizirana agencija Ujedinjenih Naroda za intelektualna i etička pitanja na području znanosti, obrazovanja i kulture. Osnovana je 16. studenog 1945. godine. Na početku 80-ih godina djelokrug UNESCO-a se proširio na područje komunikacija. UNESCO ima 193 države članice i jedanaest pridruženih. Sjedište mu je u Parizu. Svoje aktivnosti provodi u šezdesetak ureda i instituta diljem svijeta (Valčić, 2018).

Njegova je svrha doprinijeti miru promicanjem međunarodne suradnje kroz obrazovanje, znanost (prirodnu, društvenu i ljudsku), kulturu i komunikaciju u cilju daljnjeg općeg poštivanja pravde, vladavine prava i ljudskih prava uz temeljne slobode proglašene u Povelji Ujedinjenih naroda (Habitable, 2022). Politički i ekonomski aranžmani vlada nisu dovoljni da osiguraju trajnu i iskrenu potporu naroda. Mir se mora temeljiti na dijalogu i međusobnom razumijevanju te graditi na intelektualnoj i moralnoj solidarnosti čovječanstva. U tom duhu UNESCO razvija obrazovne alate kako bi pomogao ljudima da žive kao građani svijeta bez mržnje i netolerancije. UNESCO radi na tome da svako dijete i svaki građanin ima pristup kvalitetnom obrazovanju. Promicanjem kulturne baštine i jednakog dostojanstva svih kultura, UNESCO jača veze među narodima (UNESCO, 2022).

4.1. Konvencija o svjetskoj baštini

Konvencija o svjetskoj baštini jedan je od najvažnijih globalnih instrumenata očuvanja svjetske baštine. Primarna misija Konvencije je identificirati i zaštititi svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu koja posjeduje izvanrednu univerzalnu vrijednost (IUCN, 2022).

² UNESCO (akronim od engl. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*), Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu

Ideja o stvaranju međunarodnog pokreta za zaštitu baštine pojavila se nakon Prvog svjetskog rata. Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine iz 1972. nastala je spajanjem dvaju odvojenih pokreta: prvog usmjerenog na očuvanje kulturnih mjesta i drugog koji se bavi očuvanjem prirode. UNESCO-ova konvencija o svjetskoj baštini iz 1972. definira kriterije odabira, navodi svrhu konvencije i stavlja želju za očuvanjem u nadnacionalni kontekst (citat preambule Konvencije o svjetskoj baštini): „aspekti kulturne baštine koji su od izvanrednog, univerzalnog značaja i stoga moraju biti sačuvani kao elementi svjetske baštine cijelog čovječanstva“ (Butina, 2011:142-143).

Konvencija definira vrste prirodnih ili kulturnih znamenitosti koje se mogu uzeti u obzir za upis na Popis svjetske baštine. Također utvrđuje dužnosti država stranaka u identificiranju potencijalnih mjesta i njihovu ulogu u zaštiti i očuvanju istih. Potpisivanjem Konvencije svaka se država obvezuje čuvati ne samo mjesta svjetske baštine koja se nalaze na njezinom teritoriju, već i štiti svoju nacionalnu baštinu (UNESCO, 2022).

4.2. Svjetska baština

Naša kulturna i prirodna baština nezamjenjivi su izvori života i inspiracije, naša prošlost, ono s čime živimo danas i ono što prenosimo budućim generacijama. UNESCO nastoji potaknuti identifikaciju, zaštitu i očuvanje kulturne i prirodne baštine diljem svijeta koja se smatra od izuzetne vrijednosti za čovječanstvo.

UNESCO-ova misija svjetske baštine je:

- potaknuti zemlje da potpišu Konvenciju o svjetskoj baštini i osiguraju zaštitu svoje prirodne i kulturne baštine;
- potaknuti države članice Konvencije da kandidiraju područja unutar svog nacionalnog teritorija za uvrštavanje na Popis svjetske baštine;
- potaknuti države članice da uspostave planove upravljanja i uspostave sustave izvješćivanja o stanju očuvanosti svojih mjesta svjetske baštine;
- pomoć državam članicama u zaštiti dobara svjetske baštine pružanjem tehničke pomoći i stručnog usavršavanja;
- osigurati hitnu pomoć za mjesta svjetske baštine u neposrednoj opasnosti;
- podrška aktivnostima država članica za podizanje javne svijesti o očuvanju svjetske baštine;

- poticati sudjelovanje lokalnog stanovništva u očuvanju njihove kulturne i prirodne baštine;
- poticati međunarodnu suradnju u očuvanju naše svjetske kulturne i prirodne baštine (UNESCO, 2022) .

4.3. Popis svjetske baštine

Godine 2021. na UNESCO-ovom Popisu Zaštićene svjetske kulturne i prirodne baštine nalazilo se ukupno 1154 dobara. Od toga je 897 kulturnih, 218 prirodnih i 39 mješovitih ili kulturno-prirodnih dobara. Među njima postoje 52 dobra koja se nalaze na popisu ugrožene baštine te zajednička dobra, njih 43 koja dijele dvije ili više država (UNESCO, 2022).

Da bi dobra bila uvrštena na Popis svjetske baštine, mjesta moraju imati izuzetnu univerzalnu vrijednost i ispunjavati barem jedan od deset kriterija odabira. Sva dobra svjetske baštine uvrštena su na popis prema ukupno deset kriterija, od kojih se kriteriji I. – VI. odnose na kulturna, a kriteriji VII. – X. na prirodna dobra. Kriteriji su upisani uz naziv dobara, kao i godina uvrštenja. Kriteriji ili uvjeti koji se primjenjuju za upis kulturnih dobara (spomenika, grupe objekata ili lokacija) na Popis svjetske baštine su:

- I. predstavlja remek-djelo ili jedinstveno umjetničko ostvarenje ljudskoga kreativnoga genija,
- II. izvršilo je velik utjecaj na razvoj arhitekture, krajobrazne arhitekture, urbanizma, tehnologije, spomeničke umjetnosti na nekom području ili tijekom određenog razdoblja,
- III. jedinstveno je ili barem iznimno svjedočanstvo kulturne tradicije postojeće ili nestale civilizacije,
- IV. istaknut je primjer gradnje, arhitektonskog ili tehnološkog kompleksa ili krajolika koji predstavlja važnu etapu (etape) ljudske povijesti,
- V. predstavlja izvanredan primjer tradicionalnog naselja za neku kulturu (kulture) ili ljudske interakcije s okolišem, osobito ako je osjetljiv zbog utjecaja nepovratnih promjena,
- VI. izravno je povezan s događajima ili živom tradicijom, s idejama ili vjerovanjima, s umjetničkim i književnim radovima izvanredne univerzalne važnosti (taj se kriterij upotrebljava samo uz neki drugi kriterij (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021).

5. ŠPANJOLSKA KULTURNA BAŠTINA NA UNESCO-ovom POPISU SVJETSKE BAŠTINE

Španjolska se nalazi u probranom krugu zemalja s ponajviše znamenitosti na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine u čitavom svijetu. U Španjolskoj se nalazi ukupno 49 dobara na Popisu Svjetske baštine, od čega su 43 kulturna, 4 prirodna i 2 mješovita dobra (UNESCO-Spain, 2022).

5.1. Popis španjolskih kulturnih dobara upisanih na Popis svjetske baštine

Španjolska kulturna baština neprocjenjiva je zbog svoje tradicije, povijesti, bogatstva i različitosti. To je potkrijepljeno priznanjem UNESCO-a i činjenicom da je Španjolska jedna od zemalja s najvećim brojem mjesta svjetske baštine. Odobrenje ovog međunarodnog tijela posebna je čast jer potvrđuje ulogu ovih mjesta kao referentnih točaka i vrhunskih primjera svjetske kulturne raznolikosti.

U Španjolskoj se trenutno (prema podacima iz 2022. godine) nalaze 43 kulturna dobra upisana na Popis Svjetske baštine, u radu će se popis prikazati prema pripadnosti lokacijama kulturnih dobara u autonomnim zajednicama Španjolske:

Andaluzija

- Islamska srednjovjekovna palača Alhambra, palača Generalife i srednjovjekovna maurska četvrt Albayzín - Granada, 1984., 1994. (I,III,IV),
- Povijesno središte grada Cordobe, 1984., 1994. (I,II,III,IV),
- Katedrala, kraljevska palača Alcázar i povijesni arhiv Archivo de Indias u Sevilji, 1987. (I, II, III, VI),
- Renesansni spomenici Ubeda i Baeza, 2003. (II, IV),
- Kalifatski grad Medina Azahara, 2018. (III, IV),
- Antequera - područje dolmena, 2016. (I, III, IV);

Aragonija

- Arhitektura Mudejar u Aragonu, 1986., 2001. (IV);

Asturija

- Spomenici Ovieda i kraljevstva Asturije, 1985., 1998. (I,II,IV);

Kanarski otoci

- Grad San Cristobal de La Laguna, 1999. (II, IV),
- Kulturni krajolik Risco Caido i svete planine Gran Canarije, 2019. (III, V);

Baleraski otoci

- Kulturni krajolik Serra de Tramuntana, 2011. (II, IV, V);

Kastilja - La Mancha

- Povijesni grad Toledo, 1986. (I,II,III, IV),
- Povijesni utvrđeni grad Cuenca, 1996. (II, V),
- Rudarsko nasljeđe Almandena i Idrije, 2012. (II, IV);

Kastilja y León

- Katedrala u Burgosu, 1984. (II,IV,VI),
- Stari grad Avila s crkvama Extra-Muros, 1985., 2007. (III, IV),
- Stari grad Segovia i njegov akvedukt, 1985. (I,III, IV),
- Stari grad Salamanca, 1988. (I, II, IV),
- Rudarski lokalitet Las Médulas, 1997. (I, II, III, IV),
- Arheološko nalazište Atapuerca, 2000. (III, V),
- Nalazište prapovijesne umjetnosti u dolini Coa i području Siega Verde, 1998. (IV);

Katalonija

- Djela Antonija Gaudija, 1984., 2005. (I,II,IV),
- Samostan Poblet, 1991. (I, IV),
- Palača katalonske glazbe i bolnica de Sant Pau- Barcelona, 1997., 2008. (I, II, IV),
- Arheološki kompleks Tárraco, 2000. (II, III),
- Katalonske romaničke crkve u Vall de Boi, 2000. (II, IV);

Madrid

- Samostan i kraljevska palača Escorial, 1984. (I,II,VI),
- Sveučilište i povijesno područje Alcalá de Henares, 1998. (II, IV, VI),
- Kulturni krajolik Aranjuez, 2001. (II, IV),

- Paseo del Prado i Buen Retiro, krajolik umjetnosti i znanosti, 2021. (II, IV, VI);

Valencija

- Gotička građevina, nekada burza svile La Lonja de la Seda de Valencia, 1996. (I, IV),
- Oaza Palmeral de Elche, 2000. (II, V);

Extremadura

- Stari grad Cáceres, 1986. (III, IV),
- Arheološki kompleks Mérida, 1993. (III, IV),
- Santa Maria de Guadalupe, kraljevski samostan, 1993. (IV, VI);

Galicija

- Stari grad Santiago de Compostela, 1985. (I,II,VI),
- Rimske zidine, Lugo, 2000. (IV),
- Herkulov toranj, 2009. (III);

La Rioja

- Samostan San Millan Yuso i Suso, 1997. (II, IV, VI);

Baskija

- Most Vizcaya, 2006. (I,II);

Mjesta svjetske baštine podijeljena između nekoliko regija

- Altamira i paleolitska špilja umjetnosti u sjevernoj Španjolskoj - Asturija, Cantabria, Baskija, 1985., 2008. (I,III),
- Hodočasnička ruta Santiago de Compostela - Navara, La Rioja, Kastilja i Leon, Galicija, 1993. (II, IV, VI),
- Špiljska umjetnost mediteranskog bazena na Pirenejskom poluotoku - Andaluzija, Aragon, Kastilja-La Mancha, Katalonija, Murcia i Valencija,1998. (III).

5.2. Najposjećenija kulturna dobra

Pojedina kulturna dobra broje veći broj posjetitelja godišnje te privlače veću pažnju turista. Stoga će se u daljnjim poglavljima rada predstaviti kulturna dobra koja su bila najposjećenija u 2019. godini. Podaci su uzeti iz godine koja ja prethodila 2020. godini uvelike obilježenoj restrikcijama za putovanja usred globalne pandemije, a u kojoj je slijedom toga došlo do značajnog smanjenja broja posjetitelja.

Tablica 2. Najposjećenija UNESCO kulturna dobra 2019. godine u Španjolskoj

Najposjećenija UNESCO kulturna dobra 2019. godine u Španjolskoj		
Broj	Kulturno dobro	Broj posjetitelja
1.	Djela Antonija Gaudija	10 300 000
2.	Katedrala, Alcázar i Archivo de Indias u Sevilji	4 360 000
3.	Alhambra, Generalife i Albayzín - Granada	2 500 000
4.	Povijesno središte Cordobe	2 080 000
5.	Stari grad Segovia i njegov akvedukt	2 000 000
6.	Stari grad Santiago de Compostela	800 445
7.	Stari grad Salamanca	711 736
8.	La Lonja de la Seda de Valencia	627 488
9.	Escorial – Madrid	478 178
10.	Altamira i paleolitska špilja umjetnosti u sjevernoj Španjolskoj	277 474

Izvor: izrada autorice

5.2.1. Djela Antonija Gaudija, 1984., 2005. (I, II, IV)

Sedam različitih djela izgrađenih u Barceloni i okolici predstavljaju jedinstvenu viziju jednog čovjeka - arhitekta Antonija Gaudija. Antonio Gaudí y Cornet začetnik je neokatalonskog stila u arhitekturi. Znao je kako arhitekturi i umjetnosti utisnuti nepogrešivu osobnost i sofisticiranost, nešto zbog čega se svako njegovo djelo može smatrati jedinstvenim. U njegovoj koncepciji umjetnosti oblik i dekoracija integriraju jednu ideju. Životinje, vegetacija i valovite obline obilježavaju njegov stil. Na popis je uvršteno sedam njegovih djela, od kojih se posebno ističe nedovršena katedrala Sagrada Familia (započeta 1882. godine). Ostala djela su palača Güell, perivoj Güell, stambeni blok Casa Milá, Casa Vicens, Casa Batlló i crkva Colonia Güell (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021).

Crkva Sagrada Familia je najposjećenija znamenitost Španjolske i upisana je na popis svjetske baštine 2005. godine. To je Gaudijevo najvažnije i najambicioznije djelo, jedna je od najnevjerojatnijih građevina koje je napravio čovjek. Gradnja je započela 1882. godine. U početku je Gaudi mislio da će trebati 10 godina da se izgradi, ali prošlo je 140 godina od kada je položen prvi kamen velike crkve Sagrada Familia koja je još uvijek u izgradnji (Basilica de la Sagrada familia, 2022). Na slici 1 nalazi se Sagrada Familia.

Slika 1. Sagrada Familia

Izvor: <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/sagrada-familia-najcesce-recenzirana-gradjevina-na-svijetu---475807.html> (07.08.2022.)

Palau Güell, također poznata kao palača Güell, izgrađena je između 1886. i 1890. Projekt je bio prvi naručeni rad mladog Antonija Gaudija od Eusebija Güella, industrijalca i političara. Palača Güell poznata je po tome što je jedna od prvih svjetskih arhitektura u stilu secesije. Ova je zgrada doista izvanredan primjer Gaudijeve arhitektonskog genija. Palača je bila dom obitelji Güell dok se nisu preselili u Park Güell. Godine 1984. UNESCO je proglasio palaču mjestom svjetske baštine UNESCO-a (Nanani World, 2020).

Park Güell nalazi se na popisu svjetske baštine od 1984. godine kada ga je UNESCO dodao na svoj popis kulturnih dobara. Ovo je jedna od najljepših ikona grada Barcelone. Smješten u gornjem dijelu u četvrti Gracia, koja se nalazi na padini iznad grada i pruža prekrasan pogled na Barcelonu uz šetnju parkom okruženim modernističkim djelima. Građen je od 1900. do 1914. godine i sastoji se od vrtova i arhitektonskih elemenata. Unutar parka Güell nalaze se dječja igrališta, fontane, muzeji, mjesta za piknik, parkovi za pse itd. Smatra se jednim od najprikladnijih mjesta za posjet s obitelji u Barceloni (Nanani World, 2022).

Casa Milà, također poznata kao La Pedrera, ogromna je kamena valovita skulptura koja prikazuje arhitektonski stil katalonske secesije. Građena je od 1905. do 1910. po narudžbi Rosera i Pere Milà. Danas služi kao muzej, poslovna zgrada, a ima i stambeni dio. U prizemlju se nalazi otmjeni restoran i kafić (Nanani World, 2022). Casa Vicens prvo je remek-djelo Antonija Gaudija, izgrađena između 1883. i 1885. kao ljetnikovac za obitelj Vicens. Proglašena je UNESCO-ovom svjetskom baštinom 2005. godine (Casa Vicens Gaudi, 2022). Casa Batlló, lokalno poznata kao Kuća kostiju, izgrađena je između 1904. i 1906., po narudžbi Josepa Batllóa.

Colònia Güell je industrijsko selo koje je dao izgraditi grof Eusebi de Güell 1898. Smještena 23 km od Barcelone, Colònia Güell bila je odgovor na procvat industrijalizacije u Kataloniji i bijeg od kaosa, čađe i vreve glavnog grada. Grof Güell zamislio je stvaranje industrijskog sela sa sadržajima koji bi poboljšali kvalitetu života radnika: kuće u nizu, crkva, trgovine, kazalište, škola i vrtovi. Antoniju Gaudiju povjereno je projektiranje crkve Colònia Güell koja je danas na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine (Barcelona Turisme, 2022).

Godine 2019. Gaudijeve glavne građevine posjetilo je 10,3 milijuna turista, a od prodaje ulaznica ostvarena je približna dobit od 195 milijuna eura koja služi za očuvanje ovih kulturnih dobara (Reig, 2021). Valja uzeti u obzir da se te brojke odnose samo na ulaznice, dok se učinak na prihode u turizmu znatno povećava uzme li se u obzir potrošnja turista tijekom boravka u Barceloni.

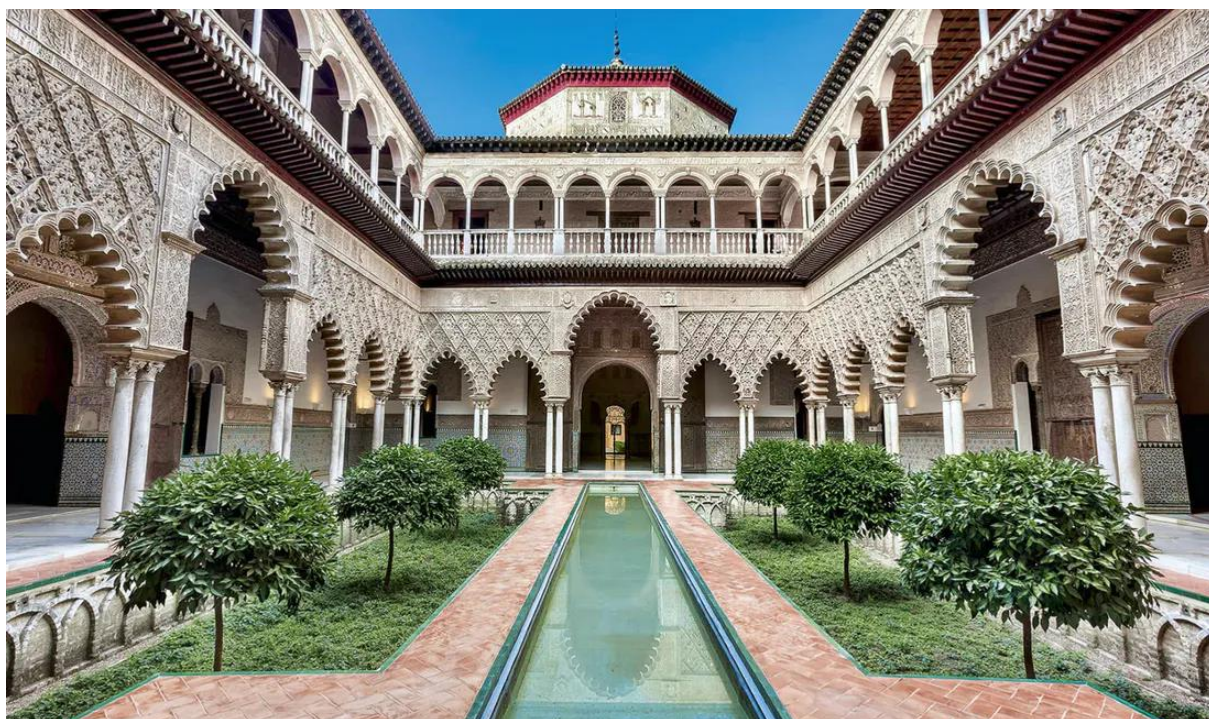
5.2.2. Katedrala, Alcázar i Indijski arhiv u Sevilji, 1987. (I, II, III, VI)

Ova tri spomenika u srcu Sevilje čine jedinstven monumentalni kompleks. Gradnja katedrale započela je 1401. godine na temeljima bivše maurske džamije iz 1171. godine, a njezina unutrašnjost bogato je ukrašena prozorima i remek-djelima Zuburána, Murilla, Pedra de Campagne, Velasqueza i Goye. Godine 1551. započela je gradnja kraljevske kapele u kojoj su

pokopani španjolski kraljevi, a tu je pokopan i Kristofor Kolumbo. Od nekadašnje džamije ostao je samo minaret poznat pod imenom Giralda, visok 94 metra koji je prenamijenjen u zvonik katedrale.

Alcázar, kraljevska palača građena u 12. stoljeću, posebno je poznata po svojem pročelju koje spada među najljepše primjere islamske umjetnosti. S više od tisućljeća dugom poviješću koja datira iz maurskih vremena, Alcázar u Sevilli stekao je slavu kao najstarija kraljevska rezidencija u Europi koja se još uvijek koristi. Slika 2 u nastavku prikazuje Alcázar.

Slika 2. Alcázar

Izvor: <https://www.headout.com/blog/how-to-skip-the-line-Alcázar-seville-tickets/> (09.08.2022.)

Bivša burza, sada Indijski arhiv, smještena je u zgradi Lonja i sadrži oko 40 000 dokumenata iz španjolskih američkih kolonija (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021). Katedrala i Alcázar 2019. godine brojili su ukupno 4,36 milijuna turista (Molina i Arroyo, 2020).

5.2.3. Alhambra, Generalife i Albayzín - Granada, 1984., 1994. (I, III, IV)

Alhambra i Generalife iz Granade, iznimno su svjedočanstvo muslimanske Španjolske 16. stoljeća. Nalaze se u Granadi, na dva brda smještena jedno do drugog, koje razdvaja samo rijeka Darro.

Alhambra, poznata i kao "crvena tvrđava", kompleks je sastavljen od palače i tvrđave. Ovo su izgradili maurski monarsi koji su nekoć vladali područjem današnje Andaluzije. Prvi spomen ove tvrđave je u 9. stoljeću. Grad Alhambra pretvoren je u palatinski grad za vrijeme vladavine dinastije Nasrid, što je dovelo do izgradnje prekrasnih vrtova koji su i danas sačuvani. Na slici 3. nalazi se palača Alhambra.

Slika 3. Alhambra

Izvor: <https://www.historyhit.com/locations/alhambra/> (09.08.2022.)

Palacio de Generalife je još jedna osebujna građevina koja je proizašla iz maurske vladavine u Granadi. Radi se o ljetnikovcu i ladanjskom posjedu u ono doba. Palaču je sagradila dinastija Nasrid u 14. stoljeću.

Albayzin je, s druge strane, stambena četvrt na ovom UNESCO-ovom mjestu. Ovo rezidencijalno područje uvršteno je u UNESCO-ovo zaštićeno područje jer pokazuje maurski utjecaj kada su u pitanju urbanizam i arhitektura. Ovo se područje danas smatra jednim od najboljih primjera maurskog urbanizma. Osim što je odličan primjer maurskog urbanizma, Albayzin također zaslužuje priznanje UNESCO-a zbog izvrsnog stanja očuvanosti. Zadržali su izvorni rezidencijalni karakter ovog grada (Arndt, 2007).

U 2019. godini Alhambru i Generalife posjetilo je ukupno 2,5 milijuna turista (Statista, 2021). Alhambra ima ograničen broj posjetitelja u danu te se taj broj regulira ograničenim brojem ulaznica, čime se doprinosi njenoj očuvanosti.

5.2.4. Povijesno središte Cordobe, 1984., 1994. (I, II, III, IV)

Veliki procvat Cordoba doživljava u vrijeme Maura, posebno Abd ar-Rahmana, koji ju je učinio jednim od središta umjetnosti i znanosti. Krajem 8. stoljeća započela je gradnja goleme i raskošno ukrašene džamije koja je u 13. stoljeću, nakon što je Ferdinand III. Kastiljski osvojio grad, promijenjena u katedralu. Brojni spomenici i arhitektonska remek-djela svjedoče o više od 2000 godina dujoj povijesti, a Cordoba je važna i kao grad koji je najviše od svih španjolskih gradova sačuvao maurski urbanistički plan (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021). Na slici 4 nalazi se Cordoba.

Slika 4. Cordoba

Izvor: <https://www.theglobetrottingteacher.com/things-to-do-in-cordoba-spain/> (05.08.2022.)

Povijesno središte Cordobe, u međuvremenu, jedan je od najvećih starih gradova u Europi. Na svojoj ruti, počevši od nepravilnog rasporeda uskih uličica četvrti San Basilio, među ostalima

nalaze se važni spomenici poput rimskog mosta preko Guadalquivira, tornja Calahorra, sinagoge, kupališta Caliphate ili kupališta Téllez (Nayler, 2020).

Katedrala u Cordobi 2019. godini imala je 2,08 milijuna posjetitelja, što je velika brojka za ovaj univerzalni spomenik na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine. Valja napomenuti da se i ovdje provode sve mjere i potrebne kontrole kako bi se spriječilo da posjete ne utječu na spomenik (Molina i Arroyo, 2020).

5.2.5. Stari grad Segovia i njegov akvedukt, 1985. (I, III, IV)

Stari grad Segovia nalazi se u središtu Španjolske, u autonomnoj zajednici Kastilja i León. Središte je zbijeno na stjenovitoj litici koju omeđuju ušća rijeka Eresma i Clamores.

Akvedukt u Segoviji, uz dijelove obrambenih bedema na sjeveru i jugu grada, najvažniji je arhitektonski spomenik iz rimskog razdoblja. Golemi akvedukt, sagrađen vjerojatno polovicom 1. stoljeća, konstruiran je od granitnih blokova bez primjene žbuke. Visina mu doseže 28,5 metara, a ima dva kata na kojima je raspoređeno 118 lukova. Na slici 4 nalazi se akvedukt u Segoviji.

Slika 5. Akvedukt u Segoviji

Izvor: <https://www.getyourguide.com/aqueduct-of-segovia-1115717/unesco-sites-tc266/> (08.09.2022.)

Od posebnog je značaja katedrala podignuta od 1525. do 1616. godine, koja predstavlja vrhunac španjolske nacionalne gotike. Od ostalih spomenika treba istaknuti impresivnu utvrđenu palaču

Alcázar (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021). Segoviju je 2019. godine posjetilo 2 milijuna turista i to je bila rekordna godina po broju posjetitelja za taj grad (Martin-Ical, 2020).

5.2.6. Stari grad Santiago de Compostela, 1985. (I, II, VI)

Santiago de Compostela (Stari grad) nalazi se u Galiciji, na krajnjem sjeverozapadu Španjolske. Podrijetlo Santiaga de Compostele snažno je povezano s otkrićem posmrtnih ostataka apostola, što je dovelo do toga da ovo mjesto, okupano rijekama Sar i Sarela, postane u srednjem vijeku cilj do kojeg su trebali doći hodočasnici i vjernici iz cijele Europe.

Santiago de Compostela, hodočasnički grad razoren od strane muslimana krajem 10. stoljeća, tijekom sljedećeg stoljeća u potpunosti je obnovljen. Najstariji spomenici grupirani su oko katedrale posvećene 1211. godine, koja se smatra najistaknutijim spomenikom romaničke arhitekture u Španjolskoj, a koja je prikazana na slici 6.

Slika 6. Katedrala Santiago de Compostela

Izvor: <https://followthecamino.com/en/blog/cathedral-of-santiago-de-compostela/> (08.08.2022.)

Iza njezina zapadnog portala je poznati Pórtico de la Gloria, u kojem se nalazi jedan od najsčuvanijih ciklusa romaničke plastike. U kripti katedrale nalazi se i grob apostola Jakova.

Brojni romanički, gotički i barokni spomenici čine stari grad Santiago de Compostela jednim od najljepših urbanih područja na svijetu (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021).

Stari grad Santiago de Compostela u 2019. godini posjetilo je 800 445 turista, a najviše posjetitelja grad broji u kolovozu. Veći dio posjetitelja kratkotrajno posjeti grad najčešće na jedan dan, stoga se broji mali udio noćenja (Calveiro, 2019).

5.2.7. Stari grad Salamanca, 1988. (I, II, IV)

Salamanca je drevni sveučilišni grad smješten na zapadu Španjolske u autonomnoj zajednici Castilla i León. U srednjem vijeku Salamanca je postala središte arapske kulture u Europi. Sveučilište u Salamanci, osnovano 1222. godine, jedno je od najstarijih europskih sveučilišta, a zgrada sveučilišta (Escuelas Mayores) sagrađena je između 1415. i 1433. godine. Grad je također poznat po trgu Plaza Mayor. Povijesno središte ovoga grada odlikuje se brojnim gotičkim, maurskim, renesansnim i baroknim spomenicima (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021). Grad Salamanca registriran je kao "Povijesno mjesto" 1951. godine, što je najviša zakonska zaštita na nacionalnoj razini. Na slici 7 se nalazi Salamanca.

Slika 7. Salamanca

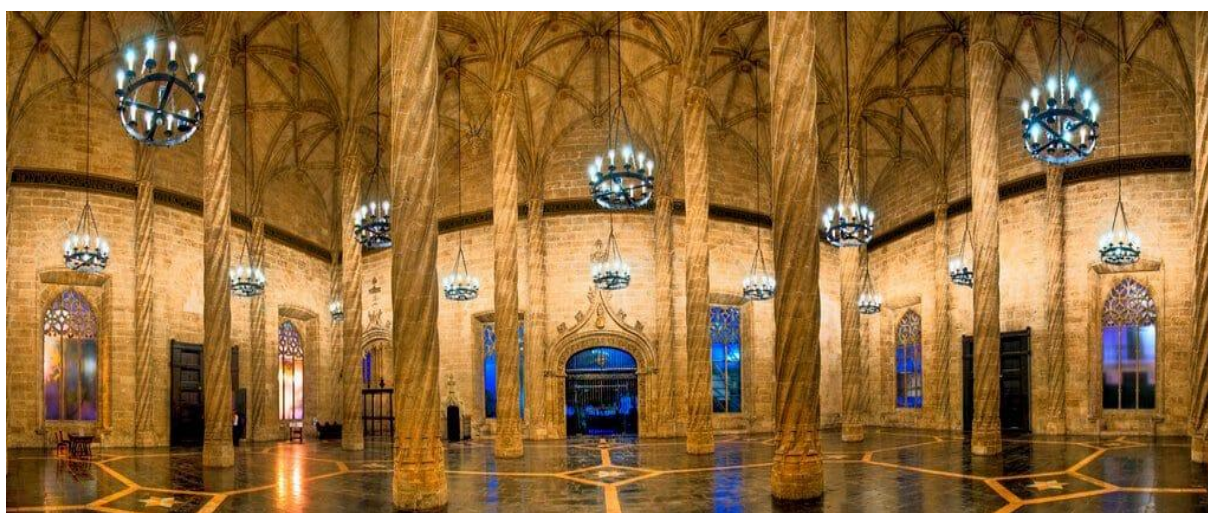
Izvor: <https://awayandfar.com/15-best-things-to-do-in-salamanca-spain/> (08.08.2022.)

Salamancu je 2019. godine posjetilo 711 736 turista, od čega su 472 386 bili domaći turisti i 239 350 međunarodni turisti. Najveći broj turista zabilježen je u mjesecu kolovozu (Turismo de Salamanca, 2022).

5.2.8. La Lonja de la Seda de Valencia, 1996. (I, IV)

La Lonja de la Seda skupina je građevina sagrađenih između 1482. i 1533. godine namijenjenih trgovini svilom. Građevine se smatraju remek-djelom kasnogotičke svjetovne arhitekture te jasno svjedoče o velikoj moći, značaju i bogatstvu glavnoga trgovačkog grada na području Mediterana tijekom 15. i 16. stoljeća (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021). Slika 8 prikazuje unutrašnjost navedene građevine.

Slika 8. La Lonja de la Seda (unutrašnjost)

Izvor: <https://gaytoursvalencia.com/la-lonja-de-la-seda-grand-world-heritage-site/> (08.09.2022.)

Gotovo polovicu površine spomenika, pravokutnog tlocrta, pokriva Sala de Contratación. Toranj (uključujući kapelu), Sala del Consulado del Mar i Patio de los Naranjos (Dvor narančinih stabala) upotpunjuju kompleks. Sala de Contratación je veličanstvena dvorana u raskošnom gotičkom stilu (UNESCO, 2022). Ovo kulturno dobro 2019. godine posjetilo je 627 488 turista (VLC Valencia - Estadísticas de turismo, 2019).

5.2.9. Escorial – Madrid, 1984. (I, II, VI)

Samostan Escorial nalazi se na iznimno lijepom mjestu u podnožju Sierra de Guadarrama, sjeverno od Madrida. Gradnja kraljevske rezidencije El Escorial započela je 1563. godine po nalogu Filipa II. Velika građevina pravilnog četverokutnog tlocrta koji po predaji ima oblik roštilja na kojem je mučen sv. Lovro, obuhvaća između ostalog samostan augustinaca, crkvu,

kraljevsku palaču, mauzolej i šesnaest dvorišta. U unutrašnjosti arhitektonski strogog i hladnog kompleksa nalaze se brojna umjetnička djela domaćih i stranih majstora kao što su P. Leoni, F. Zuccheri, El Greco, Tizian, P. Veronese, Tintoretto i drugi (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021). U 2019. Escorial je broj posjetilo oko 478 178 turista, što je najmanje od 2015. U 2017. broj posjetitelja dosegao je vrhunac s više od 520 000 posjetitelja (Statista, 2022). Na slici 9 nalazi se Escorial.

Slika 9. Escorial

Izvor: <https://madridtravelprivatetours.com/en/the-royal-monastery-of-the-escorial-the-valley-of-the-fallen/> (08.09.2022.)

5.2.10. Altamira i paleolitska špilja umjetnosti u sjevernoj Španjolskoj, 1985., 2008. (I, III)

Pećine Altamira, Peña de Candamo, Tito Bustillo, Covaciella, Llonín, El Pindal, Chufín, Hornos de la Peña, Las Monedas, La Pasiega, Las Chimeneas, El Castillo, El Pendo, La Garma, Covalanas, Santimamiñe, Ekain i Altxerri, koji čine vlasništvo "Špilja Altamira i paleolitska pećinska umjetnost sjeverne Španjolske", nalaze se u autonomnim zajednicama Asturija, Cantabria i Baskija (UNESCO, 2022).

Špiljsku umjetnost u špilji Altamira otkrio je 1879. godine Marcelino Sanz de Sautuola. Na zidovima špilje Altamira otkrivene su slike koje spadaju u red najstarijih primjera likovnog izraza. Na slikama su prikazane životinje iz starijega kamenog doba kao što su bizon, divlja svinja, sob i divlji konj. Obrisi likova urezani su u stijenu, a potom oslikani smeđom, crvenom i crnom bojom, prikazano na slici 10.

Slika 10. Altamira

Izvor: <https://www.ancientartarchive.org/tag/altamira/> (08.08.2022.)

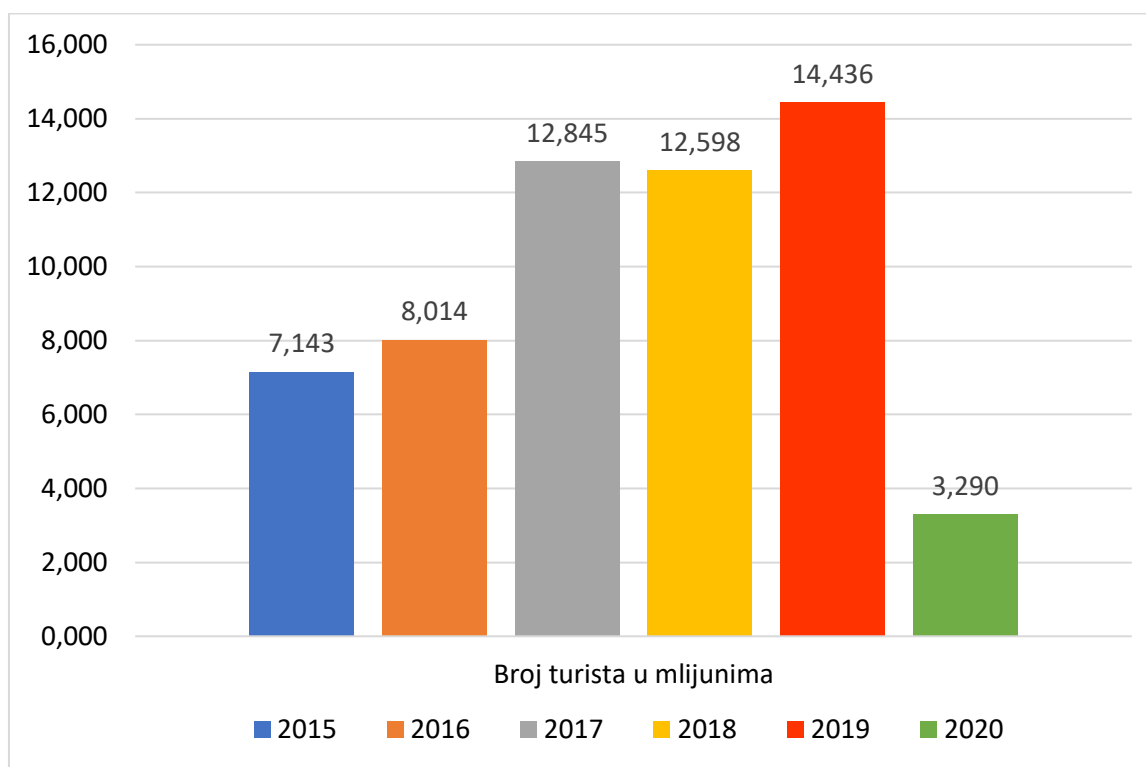
Na popis je naknadno uvršteno još 17 oslikanih špilja na području sjeverne Španjolske koje predstavljaju vrhunac umjetnosti paleolitika (35 000 – 11 000 g. pr. Kr.) (Kladarin, Grabovac i Somek, 2021). Špilje su upisane kao remek-djela kreativnog genija i kao najranija ostvarena umjetnost čovječanstva. One su također upisane kao iznimna svjedočanstva kulturne tradicije. U 2019. godini muzej špilje Altamira posjetilo je 277 474 turista, uglavnom su to španjolski turisti koji sa svojim obiteljima putuju u Cantabriu u slobodno vrijeme i na odmoru (Statista, 2022).

5.3. Kulturna baština kao dio turističke ponude

Španjolska je država koja se može pohvaliti s 43 kulturnih dobara upisanih na UNESCO-ov Popis svjetske baštine, a rasprostranjena su diljem zemlje. Službena turistička stranica Španjolske (Spain.info) ne ističe posebno svoju baštinu pod UNESCO-ovom zaštitom, već ju navode kroz svoje gradove svjetske baštine kao posebno urbano iskustvo. Španjolska već godinama ima problem s masovnim turizmom vezanim uz turizam „sunca i mora“ što sa sobom nosi velike probleme poput ekoloških, no donosi i najveću zaradu. Iako većina turista ide prema obali Španjolske, veliki je broj onih koji traže šira kulturna iskustva.

U Grafikonu 2 prikazan je broj međunarodnih turista od 2015. do 2020. godine koji su posjetili Španjolsku motivirani primarno kulturnim razlozima. Iz grafikona je vidljivo da je broj međunarodnih turista u Španjolsku potaknutih kulturnim motivima između 2016. i 2017. porastao za otprilike 60 % na gotovo 12,8 milijuna. U 2019. godini je iznosio 14,436 milijuna turista, dok u 2020. godini (godina pojave pandemije virusa COVID-19) 3,3 milijuna što je pad za 70 % u usporedbi s 2019. godinom.

Grafikon 2. Broj međunarodnih turista motiviranih kulturom za posjet Španjolskoj

Izvor: izrada autorice prema Staista.com (30.08.2022.)

Kulturni turizam općenito jedan je od najbrže rastućih segmenata turističke industrije, a čini oko 40 % ukupnog turizma u svijetu (UNESCO, 2022). Kulturni turizam smatra se jednim od najcjenjenijih segmenata kako sa stajališta očuvanja baštine posjećene destinacije tako i s ekološkog stajališta. Ne samo zato što to nije vrsta masovnog turizma, već i zato što turisti žele upoznati baštinu destinacije i njezinu kulturu, gastronomiju i način života. Turistička aktivnost potaknuta elementima kulture i baštine predstavlja važan izvor prihoda za njihovo očuvanje. Dobra koja se nalaze na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine godišnje posjećuju milijuni turista, stoga postoji razlog za zabrinutost. UNESCO nalaže korištenje održivog načina upravljanja, planiranje turizma i upravljanja baštinom integrirano na razini destinacije, tako se prirodna i kulturna dobra vrednuju i štite te se razvija odgovarajući turizam.

6. ZAKLJUČAK

Španjolska je zemlja koja je zbog svoje duge povijesti, bogate kulture, prirode i bezbroj drugih razloga turistički jedna od najprivlačnijih zemalja svijeta. Cilj ovog rada bio je istražiti španjolska kulturna dobra pod zaštitom UNESCO-a.

Španjolska kulturna baština neprocjenjiva je zbog svoje tradicije, povijesti, bogatstva i raznolikosti. Kulturna baština prema ICOMOS-u (2022) izraz je načina života koje je zajednica razvila i prenosi s generacije na generaciju, uključujući običaje, prakse, mjesta, predmete, umjetničke izričaje i vrijednosti. Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO) nastoji potaknuti identifikaciju, zaštitu i očuvanje kulturne i prirodne baštine diljem svijeta koja se smatra od izuzetne vrijednosti za čovječanstvo.

Španjolska se nalazi u probranom krugu zemalja s ponajviše znamenitosti na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine u čitavom svijetu. U Španjolskoj se nalazi ukupno 49 dobara na Popisu Svjetske baštine, od čega su 43 kulturna, 4 prirodna i 2 mješovita dobra. U radu je naglasak bio na 43 kulturna dobra – prikazan je popis dobara po pripadnosti autonomnoj zajednici na koje je Španjolska podijeljena. Detaljnije je predstavljeno 10 dobara s UNESCO-ovog Popisa svjetske baštine koja su bila najposjećenija 2019. godine, a to su Djela Antonija Gaudija; Katedrala, Alcázar i, Archivo de Indias u Sevilji; Alhambra, Generalife i Albayzín u Granadi; Povijesno središte Cordobe; Stari grad Segovia i njegov akvedukt; Stari grad Santiago de Compostela; Stari grad Salamanca; La Lonja de la Seda de Valencia; Escorial u Madridu te Altamira i paleolitska špilja umjetnosti u sjevernoj Španjolskoj. Osim desetak najposjećenijih dobara, svako od 43 dobara s Popisa predstavlja iznimno svjedočanstvo kulturne baštine Španjolske.

Zaključno, da bi neko dobro dobilo ovu povlaštenu oznaku, mora biti dio jedinstvenog umjetničkog ostvarenja, utjecati na određeno razdoblje u povijesti ili predstavljati iznimno svjedočanstvo kulture koja više ne postoji, što su samo neki od uvjeta. Ova univerzalno važna mjesta pripadaju svima. UNESCO-ovo priznanje posebna je čast jer potvrđuje ulogu dobara kao vrhunskih primjera svjetske kulturne raznolikosti. Međutim, to također zahtijeva duboku predanost, odnosno jamstvo njihove zaštite i očuvanja za buduće generacije. Turizam na mjestima pod zaštitom UNESCO-a doprinosi zaštiti kulturnih dobara uz razvijanje odgovarajuće vrste održivog turizma.

LITERATURA

1. Arndt, G. (2007). Alhambra, Generalife and Albayzín, Granada [online]. Everything Everywhere. Dostupno na: <https://everything-everywhere.com/world-heritage-site-184-alhambra-generalife-and-albayzin-granada/> (26.06.2022.)
2. Barcelona Turisme (n.d.). Visit Barcelona - Colònia Güell [online]. Dostupno na: <https://www.barcelonaturisme.com/wv3/en/page/2321/colonia-guell.html> (20.06.2022.)
3. Brooks, G. (2002). *The ICOMOS international cultural tourism charter: Linking cultural heritage conservation to the celebration of cultural diversity*. Madrid: ICOMOS International Cultural Tourism Committee. Dostupno na: <https://www.icomos.org/madrid2002/actas/308.pdf> (26.06.2022.)
4. Butina, B. (2011). *Od sedam svjetskih čuda do svjetske baštine UNESCO-a: politički i ekonomski aspekti institucionalizirane zaštite kulture*. Hrvatski geografski glasnik, 73.(2.), str. 142-143. Dostupno na: <https://doi.org/10.21861/hgg.2011.73.02.10> (Datum pristupa: 22.06.2022.)
5. Calveiro, P. (2019). La Voz de Galicia. Compostela ya recibió este año medio millón de turistas, 143.000 más respecto a hace una década [online]. La Voz de Galicia. Dostupno na: https://www.lavozdegalicia.es/noticia/santiago/2019/10/14/santiago-recibio-ano-143000-turistas-decada/0003_201910S14C1995.htm (25.07.2022.)
6. Casa Vicens Gaudi (2022). About Casa Vicens [online]. Dostupno na: <https://casavicens.org/casa-vicens/> (28.07.2022.)
7. Enterat.com (2022). Ciudades más visitadas España 2022 [online]. Dostupno na: <https://www.enterat.com/ocio/ciudades-mas-visitadas-espana.php> (20.07.2022.)
8. Eslava, R. (2019). Difference between tangible and intangible cultural heritage [online]. Content creator patrimonio humanidad. Dostupno na: <https://www.relcontentcreatorpatrimoniohumanidad.com/post/2016/10/22/differences-between-tangible-and-intangible-cultural-heritage> (15.06.2022.)
9. Godoy, S. (2021). A Brief Introduction to Spanish Culture, Traditions, and Beliefs [online]. Spanish Academy. Dostupno na: <https://www.spanish.academy/blog/a-brief-introduction-to-spanish-culture-traditions-and-beliefs/> (25.06.2022)
10. Habitable (n.d.). UNESCO [online]. Dostupno na: <https://habitableproject.org/partners/unesco/> (20.07.2022.)

11. IUCN (n.d.). Protected areas and land use [online]. Dostupno na: <https://www.iucn.org/our-work/protected-areas-and-land-use> (11.06.2022.)
12. Jelinčić, D.A. (2008). *Abeceda kulturnog turizma*. 2. izd. Zagreb: Meandarmedia.
13. Kladarin, B., Grabovac, V. i Somek, P. (2021). *UNESCO : Vodič kroz svjetsku baštinu, najposebnija mjesta na Zemlji*. Samobor: Meridijani.
14. López, A.M. (2022). Contribution of the tourism sector to the gross domestic product in Spain from 2006 to 2021 [online]. Statista. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/640440/travel-tourism-total-gdp-contribution-spain/> (20.07.2022.)
15. Martin-Ical, P. (2020). Segovia recibe dos millones de visitantes en 2019 [online]. El Dia de Segovia. <https://www.eldiasegovia.es/Noticia/z749f694c-c18a-f036-7f5a5205f1db3e5e/202001/Segovia-recibe-dos-millones-de-visitantes-en-2019> (25.07.2022.)
16. Molina, M., Arroya, J. (2020). El frágil equilibrio entre turismo y conservación [online]. El Pais. Dostupno na: https://elpais.com/ccaa/2020/02/21/andalucia/1582298097_569262.html (29.07.2022.)
17. Nanani World (2020). Casa Milà - Work of Antoni Gaudí [online]. Dostupno na: <https://nanani.world/casa-mila-work-of-antoni-gaudi-unesco-world-heritage/> (27.06.2022.)
18. Nanani World (2020). Palau Güell by Gaudí [online]. Dostupno na: <https://nanani.world/palau-guell-by-gaudi-unesco-world-heritage-site/> (28.06.2022.)
19. Nanani World (2020). Park Güell in Barcelona [online]. Dostupno na: <https://nanani.world/park-guell/> (28.06.2022.)
20. National Geographic Kids (n.d.). Spain [online]. Dostupno na: <https://kids.nationalgeographic.com/geography/countries/article/spain> (01.07.2022.)
21. Nayler M. (2020). A Guide to the Old Town in Córdoba, Spain [online]. The Culture trip. Dostupno na: <https://theculturetrip.com/europe/spain/articles/a-guide-to-the-old-town-in-cordoba-spain/> (05.07.2022.)
22. Reig, A. (2021). Gaudí: una mina de oro incalculable para Barcelona [online]. ARA. Dostupno na: https://es.ara.cat/economia/gaudi-mina-oro-incalculable-barcelona_1_4189494.html (01.08.2022)

23. Sagrada Familia (n.d.). History of the Basilica. [online]. Dostupno na: <https://sagradafamilia.org/en/history-of-the-temple> (20.07.2022.)
24. Spain Visa (2022). The Top 5 Most Visited Cities in Spain [online]. Dostupno na: <https://www.spainvisa.eu/top-5-most-visited-cities-in-spain/> (20.07.2022.)
25. Statista (2021). Evolución del número de visitantes al conjunto monumental de la Alhambra y el Generalife en Granada de 2008 a 2020 [online]. Dostupno na: <https://es.statista.com/estadisticas/1066576/evolucion-de-las-visitas-al-conjunto-monumental-de-la-alhambra-y-el-generalife/> (20.07.2022.)
26. Statista (n.d.). Cifra anual de visitantes del Museo de Altamira de España entre 2010 y 2019 [online]. Dostupno na: <https://es.statista.com/estadisticas/910535/numero-de-visitantes-del-museo-de-altamira-en-espana/> (01.08.2022.)
27. Statista (n.d.). Evolución del número de visitantes al Real Sitio de San Lorenzo de El Escorial en España de 2012 a 2020 [online]. Dostupno na: <https://es.statista.com/estadisticas/665542/evolucion-de-las-visitas-al-real-sitio-de-san-lorenzo-de-el-escorial-espana/> (10.06.2022.)
28. Statista (n.d.). Number of trips for cultural reasons made by international tourists to Spain from 2015 to 2020 [online]. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/772607/international-tourists-for-cultural-reasons-in-spain/> (30.08.2022.)
29. Šošić, T.M. (2014). *Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 51(4), str. 833-860. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/129107> (Datum pristupa: 20.06.2022.)
30. Turismo de Salamanca. (n.d.). Datos visitantes [online]. Dostupno na: <https://salamanca.es/es/profesionales/item/11204-datos-visitantes> (15.07.2022.)
31. UNESCO (n.d.). Cave of Altamira and Paleolithic Cave Art of Northern Spain [online]. Dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/list/310/> (18.07.2022.)
32. UNESCO (n.d.). Convention [online]. Dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/convention/> (05.06.2022.)
33. UNESCO (n.d.). Cutting Edge - Bringing cultural tourism back in the game [online]. Dostupno na: <https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edge-bringing-cultural-tourism-back-game> (30.09.2022.)

34. UNESCO (n.d.). La Lonja de la Seda de Valencia [online]. Dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/list/782/> (18.07.2022.)
35. UNESCO (n.d.). States parties [online]. Dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/es> (10.06.2022.)
36. UNESCO (n.d.). UNESCO in brief [online]. Dostupno na: <https://www.unesco.org/en/brief> (05.06.2022.)
37. UNESCO (n.d.). World Heritage List [online]. Dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/list/> (10.06.2022.)
38. UNESCO Institute for Statistics (2009). Cultural heritage [online]. Dostupno na: <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/cultural-heritage> (05.06.2022.)
39. Valčić, M. (2018). *Turizam i kultura*. Zagreb: Naklada Jurčić.
40. VLC Valencia (2019). - Estadísticas de turismo [online]. Dostupno na: <https://fundacion.visitvalencia.com/sites/default/files/media/downloadablefile/files/foleto-estadisticas-2019%20%281%29.pdf> (13.07.2022.)
41. Worldometer (n.d.). Spain Population [online]. Dostupno na: <https://www.worldometers.info/world-population/spain-population/> (20.06.2022.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj posjetitelja pet najposjećenijih gradova Španjolske od 2019. do 2021. godine	13
Tablica 2. Najposjećenija UNESCO kulturna dobra 2019. godine u Španjolskoj.....	22

POPIS ILUSTRACIJA**Popis grafikona:**

Grafikon 1. Prikaz podjele kulturne baštine	15
Grafikon 2. Broj međunarodnih turista motiviranih kulturom za posjetu Španjolske	34

Popis slika:

Slika 1. Sagrada Familia.....	23
Slika 2. Alcázar	25
Slika 3. Alhambra.....	26
Slika 4. Cordoba	27
Slika 5. Akvedukt u Segoviji.....	28
Slika 6. Katedrala Santiago de Compostela	29
Slika 7. Salamanca	30
Slika 8. La Lonja de la Seda (unutrašnjost).....	31
Slika 9. Escorial.....	32
Slika 10. Altamira	33